

Crimee, dans l'interet de l'agriculture et du commerce. Vol. 1-3 / G. Castelnau. – Paris, 1820. – Vol. 3. – 347 p.

41. Адыги, балкарцы и карачаевцы в известиях европейских авторов XIII – XIX вв. / ред. В. К. Гарданов. – Нальчик : Эльбрус, 1974. – 635 с.

Adygi, balkartsy i karachaevtsy v izvestiyakh evropeyskikh avtorov XIII – XIX vv. / red. V. K. Gardanov. – Nal'chik : El'brus, 1974. – 635 p.

42. Lyall R. Travels in Russia, the Crimea, the Caucasus and Georgia by Robert Lyall, M.D. F.L.S., member of the Royal Asiatic Society of London, of the Wernerian Natural History Society of Edinburgh, &c. &c. [in 2 vol.] / R. Lyall. – London : Printed for T. Cadell, in the Strand; and W. Blackwood, Edinburgh, 1825. – Vol. 1. – 528 p.

Авсеньова С. М. Керч кінця XVIII – першої чверті XIX століття у записках іноземних мандрівників / С. М. Авсеньова // Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія «Історичні науки». – 2013. – Т. 26 (65), № 1. – С. 3–15.

Зроблено аналіз записок іноземних мандрівників, які відвідали Кримський півострів у кінці XVIII – на початку XIX ст. На основі даних творів зарубіжних вояжерів, таких як: Гутрі М. (A tour, performed in the years 1795–6, through the Taurida, or Crimea. London, 1802), Кастельно Г. (Essai sur l'Histoire ancienne et Moderne de la Nouvelle Russie. Vol. 1–3. Paris, 1820), Лайелл Р. (Travels in Russia, the Crimea, the Caucasus and Georgia. Vol. I. London, 1825), було розглянуто окремі аспекти історії Керчі, а саме – стан і поступовий розвиток міста з моменту його входження до складу Російської імперії і до кінця першої чверті XIX століття.

Керч – один з найдавніших міст України, що нараховує двадцять шість століть своєї історії. Доведено, що перші поселення людей в районі Керчі були вже в епоху мезоліту. Пізніше тут мешкали легендарні киммерійці і скіфи. На початку VI ст. до Р. Х. грецькі колоністи, вихідці з Мілета, заснували на горі Мітрідат поселення, яке виросло з часом в місто Пантікапей, який пізніше перетворився на великий економічний, політичний і культурний центр, на столицю могутнього Боспорського царства. Боспорське царство, будучи найбільшим та одним з найсильніших держав на берегах Чорного моря, проіснувало аж до кінця VI в. від Р. Х.

Середньовічний період своєї історії Пантікапей починає під новим ім'ям – Боспор. Ця епоха в його історії займає чималий відрізок часу – з початку VI ст. і до кінця XVIII в., від моменту, коли місто потрапило під владу Візантійської імперії, до 1774 р., коли Керч за умовами Кючук-Кайнарджійського мирного договору стала частиною Російської імперії.

Місто почало розвиватися як значний центр Кримсько-Кубанського регіону лише з початку XIX ст. та незабаром перетворився на форпост, який захищав військові та економічні інтереси держави. Важливою датою в його розвитку став 1821 р., коли указом Олександра I у ньому був заснований морський торговельний порт, що сприяло формуванню нового промислового міста, яке багато хто називав маленькою Одесою. У 1826 р. був відкритий міський історико-археологічний музей, що поклато початок археологічним дослідженням на керченській землі, які особливо активізувалися після відкриття кургану Куль-Оба в 1830 р. Місто прикрасили нові громадські будівлі та інші споруди.

Можна сміливо стверджувати, що початок XIX століття знаменує собою новий найважливіший етап в історії Керчі. Місто з настільки насиченою і барвистою історією не могло залишитися без уваги людей, які цікавились новими відкриттями, шанувальників мандрів і пригод. Входження Керчі до складу Росії в 1774 р. привернуло сюди велику хвилю вчених і мандрівників, які спостерігали, захоплювалися побаченим і поділилися своїми враженнями з сучасниками і зберегли їх для нащадків.

Ключові слова: мандрівники, Керч, Боспор.

Avseneva S.N. Kerch in the late 18th – the first quarter of the 19th century in the notes of foreign travelers / S. N. Avseneva // Scientific Notes of Taurida V. I. Vernadsky National University. – Series: Historical Science. – 2013. – Vol. 26 (65), No 1. – P. 3–15.

Interest in this topic of research is due to the particular value placed on such a historical source for the history of Ukraine as a travel literature. However, despite this intrinsic value, very little scrutiny by researchers had been conducted up to the beginning of the 19th century. To some extent this is due to the complexity of the search required to discover the various travel notes as well as the nature of the material in and of itself. This is

especially true for the works of foreign travelers. Researchers often paid attention to the works of only certain travelers; preference having been given to what they believed to be the most meaningful. Proceedings of many travelers still remain unexplored or even unknown. The necessity to discover, analyze and study all available travelers' works of this period explains the intent of the present research.

The objective of this research is to identify and demonstrate the value of travelers' memoirs during the period of the late 18th to the beginning of the 19th century as a historical source for studying the history of the Crimea as a whole and Kerch in particular.

The Crimea had become a part of the Russian Empire by the end of the 18th century which gave direct access to the wider Western European public wishing to get acquainted with the remote past of Taurida who, up till this point, had to draw knowledge of it primarily from the works of ancient and medieval writers. Main sources for studying this issue are the texts of diaries, works, notes, biographies, letters and observations of travelers, written as a result of visiting Kerch throughout this aforementioned period.

Was conducted an analysis of the notes of foreign travelers, who visited the Crimean Peninsula during this period of the late 18th to early 19th centuries.

Based on the works of foreign travelers, such as: Guthrie M. (A tour, performed in the years 1795–6, through the Taurida, or Crimea. London, 1802), Castelnau G. (Essai sur l'Histoire ancienne et Moderne de la Nouvelle Russie. Vol. 1–3. Paris, 1820), Lyall R. (Travels in Russia, the Crimea, the Caucasus and Georgia. Vol. I. London, 1825) was considered a separate aspect of the history of Kerch as a state and gradual development of the town since it became a part of the Russian Empire until the end of the first quarter of the 19th century. Extremely interesting and valuable observations of travelers about everyday life of Kerch throughout this period illustrate the dynamics of development of the town from time it became a part of Russia from its beginnings as small abandoned town to its conversion into one of the most important commercial centers of the Crimea, newly redeveloped and full of prospects.

Revealing the little-known works of English, French and German travelers, their translation, analysis and systematization of the travelers' biographical data, will provide a clearer picture of the dynamics of travelers' interest to separate groups of monuments, cultural and ethnographic aspects of the history of the Crimea as a whole and Kerch in particular.

Keywords: travelers, Kerch, Bospor.

Поступила в редакцию 01.11.2013 г.

Рецензенты:

д.и.н., проф. А. А. Непомнящий

д.и.н., проф. Э. Б. Петрова